

Kaj naj lastnik gozda postori, kadar mu žled poškoduje gozd in usmeritve za sanacijo poškodovanega gozda?

Ob vsaki nesreči in tako tudi tedaj, ko nam gozd prizadene žled, je pomembno, da postopamo razumno in strokovno, saj lahko z napačnim ravnanjem povzročimo gozdu še več škode, sebe pa življenjsko ogrozimo. Pri tem je zelo pomemben vrstni red, po katerem se lotimo posameznih opravil. Zato se z opravili seznanimo v vrstnem redu, ki je praviloma najprimernejši.

Ena prvih nalog pri saniranju poškodovanih gozdov je poskrbeti za prevoznost cest do gozda in po njem. Brez zagotovljene prevoznosti cest si ne moremo niti ogledati, kako je gozd poškodovan, niti v gozd pripeljati opreme za delo v njem in iz njega odpeljati les. Za prevoznost javnih cest poskrbita država in lokalne skupnosti, za prevoznost gozdnih cest pa se praviloma potrudijo lokalna skupnost in lastniki gozdov. Za vzpostavitev prevoznosti vlak za spravilo lesa vselej poskrbijo lastniki gozdnih parcel, iz katerih se bo po vlakah spravljaj les.

Ko razmere dopuščajo, se napotimo pogledat, kakšne poškodbe je žled povzročil v našem gozdu. Pri tem bodimo previdni, izogibajmo se večjih obviselih vej in vrhačev, močnejše nagnjenih dreves in vseh dreves, tudi mlajših, katerih debla ali veje so zaradi pritiska odpadle veje ali prevrnjenega sosednjega drevesa močnejše napete. Ocenimo obseg in vrsto poškodb, pogledajmo, ali je poškodovano predvsem mlajše drevje ali tudi starejše, in kakšne vrste poškodb je doživelo eno in drugo, glede drevesnih vrst pa ocenimo vsaj obseg in vrsto poškodb ločeno za listavce in iglavce.

Ko si pridobimo sliko o poškodbah v gozdu, pokličemo pristojnega revirnega gozdarja v Zavodu za gozdove Slovenije in mu razložimo stanje v našem gozdu. V predelih, kjer gozdovi niso zelo poškodovani, se bomo z revirnim gozdarjem dogovorili za skupen obisk gozda, na katerem bosta skupaj izbrala drevje, ki ga je primerno posekati, revirni gozdar pa bo svetoval tudi druge ukrepe, ki jih je potrebno ali koristno izvesti, da se bo gozd čim prej opomogel. V predelih, kjer so poškodbe gozdov obsežne in se revirni gozdar ne bo utegnil pravočasno posvetiti vsem, ki ga bodo prosili za strokovno pomoč, je še toliko pomembnejše, da mu bomo znali čim bolj opisati poškodbe v našem gozdu, saj bo revirni gozdar na podlagi opisa presodil, ali je nujno, da se s stanjem v gozdu seznanimo tudi sam ter vsaj pri delu drevja strokovno svetuje ob njegovi izbiri za posek. Revirni gozdar se bo praviloma odločil za osebni ogled gozda v primerih, ko bo iz opisa poškodb zaznal, da so poškodbe takšne narave in v takšnih sestojih, da se bo verjetno potrebno vsaj na delu površine odločiti za obnovo gozda, bodisi po naravni poti ali s sajenjem sadik gozdnih drevesnih vrst.

Če je obseg poškodb v gozdu velik in je očitno, da vseh poškodovanih dreves ne bomo uspeli izdelati do 15. maja letošnjega leta, se moramo najprej lotiti izdelave iglavcev, še posebej smreke in bora v nižjih legah. Prednostni ukrep sanacije je preprečevanje razvoja in širjenja gozdu škodljivih organizmov in boleznih, predvsem podlubnikov, ki lahko uničijo še tiste iglavce, ki so uspeli preživeti žled. Pri tem pa moramo skrbno izdelati gozdni red – veje zložiti v kupe, z debelejšim koncem v kupu (izjema so tople lege na Primorskem, kjer je učinkoviteje, da ostanejo veje iglavcev raztresene po tleh in se tako hitreje osušijo), les pa izvoziti iz gozda in ga čimprej predelati. Izdelati moramo tudi poškodovane iglavce v mlajših gozdnih sestojih (letvenjakih - prsni premer drevja v njih še ne dosega 10 cm) ter v odraslih sestojih iglavcev izdelati odlomljene vrhače. Sveže poškodovani iglavci in polomljeni vrhovi iglavcev so izredno privlačni za nalet, zaleganje in razvoj podlubnikov, posledica česar je namnožitev podlubnikov in dodatne poškodbe v gozdovih. Polomljene vrhove in poškodovana debelca iglavcev v mladem gozdu je treba razrezati na največ en meter dolge kose in jih praviloma zložiti v kupe, tako da so debelejši kosi prekrti s tanjšimi vejami. Po

Pravilniku o financiranju in sofinanciranju vlaganj v gozdove iz sredstev proračuna R Slovenije (Pravilnik) se ukrep vzpostavitve gozdne higijene financira, v kolikor so zagotovljena sredstva za sanacijo v ujmah poškodovanih gozdov. Prevzem in izračun opravi Zavod za gozdove Slovenije (ZGS).

Če moramo zaradi velikega obsega dela tekrovati s časom, je primerno, da v naslednjem koraku poskrbimo za izdelavo, spravilo in odvoz kakovostnih sortimentov listavcev, zlasti tistih, katerih les se ob poletnem čakanju v gozdu hitreje razvrednoti. Med listavci se manj mudi z odvozom lesa hrasta, kostanja in akacije.

Druga dela v poškodovanem gozdu lahko nekoliko počakajo. Manj kakovostne listavce, zlasti, če jih bomo uporabili za ogrevanje, imamo čas izdelovati in spravljati iz gozda vsaj eno leto, za poškodovana mladovja listavcev (mladje, gošča in letvenjak) praviloma tudi ne bo usodno, če bomo v njih izvedli potrebno nego v letu dni po nesreči. Z nego mladovja odstranjujemo poškodovana drevesca in ohranjamo vse, kar se da vgraditi v sestavo gozda prihodnosti. Kako izvajati konkretno negovalno delo, vam bo svetoval lokalno pristojni revirni gozdar ZGS. Po Pravilniku in na podlagi Odločbe, ki jo izda ZGS, je delo sofinancirano. Prevzem in izračun napravi ZGS.

V Sloveniji večino gozdov obnavljamo po naravni poti, le približno dva odstotka obnove gozda poteka s sajenjem sadik ali setvijo semena gozdnih drevesnih vrst. Slovenski gozdovi imajo izjemno obnovitveno sposobnost. Naravno obnovljen gozd razvije drevesno sestavo, ki je usklajena z rastiščnimi danostmi in zagotavlja vsestransko stabilnost gozda, ki bolje prenaša naravne ujme in je odpornejši na rastlinske bolezni in druge za gozd škodljive organizme. Naravna obnova gozda je dolgotrajen proces. Potrebna je potrpežljivost, naravna obnova lahko traja desetletje ali dve, v zaostrenih klimatskih razmerah tudi dlje. Nekatere drevesne vrste semenijo vsako leto, druge vsakih nekaj let. Za razvoj mladja je treba zagotoviti dovolj svetlobe, najprej s posekom grmovja in podstojnih drevesc. V življenjskem obdobju gozda pa desetletje pomeni malo, še posebej za nizko ceno povečane biološke in mehanske stabilnosti gozda.

V sanaciji žledoloma bo prevladovala naravna obnova. Glede na velike razsežnosti poškodovanih gozdov bomo ohranjali ves gozd, ki bi si lahko opomogel. Tam, kjer gozd ni razgaljen na površini do ene drevesne višine v odraslem gozdu, ga ne bomo uvajali v obnovo. Kjer so površine poškodovanega drevja večje, bomo ustvarili pogoje za naravno nasemenitev. Posekala se bodo drevesa, ki so že podrta, močno nagnjena ali izravana, listavci, ki imajo več kot 60 % poškodovane krošnje, na območjih največje poškodovanosti pa le tista, ki imajo nad 80 % poškodovane krošnje. Zaradi povečanih možnosti semenjenja in ohranjanja ugodne gozdne mikroklimi je treba na razgaljenih površinah ohraniti tudi bolj poškodovana drevesa. Ugodne toplotne, svetlobne in vlažnostne razmere omogočajo uspešno nasemenitev in vznik mladja. Posek iglavcev je potreben pri vseh drevesih, ki imajo polomljene nad tretjino krošnje. Ta drevesa imajo majhne možnosti za preživetje. Omogočajo pa tudi namnožitve podlubnikov. Ostanke sečnje je treba zložiti tako, da ne bodo ovirali vznika mladice, v kupe ali vrste. Proces obnove lahko traja več let. Ko se obeta semenski obrod, je treba napraviti pripravo tal za nasemenitev in vznik semena, kar pomeni košnjo trav in zeli, praproti, posek grmovnic in podstojnega drevja. Za izvedbo gozdnogojitvenih in varstvenih del pri sanaciji gozdov revirni gozdarji lastnikom svetujejo in izdajo odločbo za izvedbo teh del. Priprava gozda za naravno obnovo je po Pravilniku tudi sofinancirana, v kolikor bodo zagotovljena sredstva za sanacijo.

Obnova gozda s sajenjem sadik in setvijo semena je izjemen ukrep, ki ga koristimo v razmerah, ko je večje površinska poškodovanost gozdov, v primerih ko obstaja nevarnost razvoja erozijskih procesov, ko ni možnosti za naravno nasemenitev ali ko je motena naravna obnova in ko želimo izmenjati obstoječo rastišče neustrezno drevesno sestavo, na primer v primeru enovrstnih, nenaravnih umetno osnovanih smrekovih gozdov. Obnova

gozda s sajenjem sadik ali setvijo semena gozdnih drevesnih vrst je med vsemi gozdnogojitvenimi ukrepi daleč najdražji ukrep. Strošek uspešno izvedene obnove gozda je med tri in pet tisoč evri na hektar, zato morajo biti odločitve o obnovi s sajenjem res dobro preišljene.

ZGS ocenjuje, da bo po navedenih kriterijih za obnovo gozda s sajenjem sadik oziroma setvijo semena treba v prihodnjih petih letih obnoviti razgaljene površine razgrajenega gozda. Dinamika obnove bo prvo leto počasnejša, stopnjevala pa se bo proti tretjemu in četrtemu letu. ZGS bo v okviru razpoložljivih sredstev pripravljala letne programe vlaganj v gozdove za sofinanciranje obnove gozda lastnikom gozdov in zagotavljal gozdno reprodukcijski material. Po Pravilniku se financira sadike oziroma seme in sofinancira izvedba del. Sofinancirana je tudi potrebna zaščita sadik in prva negovalna dela v mladju. ZGS bo na podlagi predhodnega svetovanja lastnikom gozdov in v največji meri upoštevanih predlogov lastnikov izdajal Odločbe za potrebna gojitvena dela za obnovo gozda, ki so pogoj za sofinanciranje. ZGS bo tudi zagotavljal dobavo ustreznih sadik po drevesnih vrstah, količinah in provenienčnem izvoru. Ni dopustno, da lastnik gozda samovoljno obnavlja gozd s sajenjem sadik. S snovanjem novega gozda so lahko storjene nepopravljive napake, ki spremljajo gozd desetletja in dlje. Treba je zagotoviti ustreznost vrstne sestave sadik za obnovo gozda in ustrezen provenienčni izvor sadik. Delavci ZGS, predvsem revirni gozdarji, bodo lastnikom svetovali, katere drevesne vrste je na danem rastišču najprimerneje posaditi, kako pripraviti pomladitveno površino in kako izvesti sajenje ali setev.

Mag. Živan Veselič,
Zoran Grecc, spec.